

ČESKÉ VĚŘE DEZINFORMACÍ VOLBY

Nejpopulárnější mýty o Evropské unii

Autoři: Jonáš Syrovátka, Nikos Štěpánek (PSSI)

Prague Security
Studies Institute

Obsah

Úvod	1
EU na dezinformačních webech v roce 2018	1
Czexit	2
Mýtus: Odzvonilo „memům“ na internetu	3
Mýtus: Byrokratická EU	4
Mýtus: Německo a Francie diktují politiku EU	5
Mýtus: Evropu zaplaví geneticky modifikované plodiny (GMO)	6
Mýtus: Brusel nám diktuje jedno nařízení za druhým	7
Mýtus: EU při kontrole migrace selhává, nedělá pro to nic	8
Závěr	9
Příloha	10

Úvod

Evropská unie (EU) není v České republice příliš oblíbenou institucí. Většina české populace má o EU pouze omezené znalosti vedoucí ke zkresleným představám o jejím fungování a pravomocích. Díl odpovědnosti za tuto situaci nesou i čeští politici, kteří na Unii často svalují vinu za problémy původně vzniklé na domácí půdě, a média, která nejsou schopna o této instituci srozumitelně informovat.¹ V tomto prostředí se přirozeně daří dezinformacím a manipulacím, které mohou hrát roli i před volbami do Evropského parlamentu v květnu 2019. Z toho důvodu se výzkumníci Prague Security Studies Institute ve spolupráci se spolkem Manipulátoři.cz rozhodli na téma manipulací souvisejících s EU v následujících měsících podrobněji zaměřit.

Studie představuje první z výstupů tohoto projektu realizovaného v rámci série výzkumů České volby v éře dezinformací.² Jejím cílem je zmapovat, jaké mýty o EU se v českém informačním prostoru objevovaly v roce 2018 nejčastěji.³ Primární data pro analýzu – ve

formě seznamu mýtů – byla převzata z webové stránky PoPravdě provozované spolkem Manipulátoři.cz.⁴ Přestože na této webové stránce je uvedeno 30 mýtů o EU (a je pravděpodobné, že jejich počet bude dále narůstat), v rámci této studie je analyzováno šest nejpopulárnějších manipulativních tvrzení.⁵

Přestože bylo primárně zkoumáno šíření těchto mýtů na 39 webech se sporným obsahem (viz Příloha),⁶ analýza má též ambici jejich šíření zasadit do širšího kontextu českého informačního prostoru. Vzhledem k rozdílnému počtu zmínek se liší způsob zpracování jednotlivých případů. Zatímco u méně častěji zmiňovaných mýtů bylo možné provést hlubší analýzu a zaměřit se i na jejich přesnou argumentaci a šířitele, častěji zmiňované mýty⁷ jsou popsány obecněji. Mimo zmapování šíření jednotlivých mýtů se analýza v úvodní kapitole zaměřuje na dynamiku debaty o EU na webech šířících dezinformace obecně a téma Czexitu.

EU na dezinformačních webech v roce 2018

EU byla v roce 2018 na sledovaných webech zmiňována relativně často – celkově se tento pojem objevil v 15 543 textech (tj. přibližně v každém desátém).⁸ Pro srovnání Rusko bylo zmiňováno téměř dvakrát více (28 396 textů) a USA o třetinu více (20 879 textů).⁹ Naopak vnitropolitické události byly zmiňovány méně často – premiér Andrej Babiš byl zmíněn v 13 345 textech a prezident Miloš Zeman v 10 834 textech.

Nejčastěji o EU psaly weby Eurozprávy (3 863 textů), Parlamentní listy (2 930 textů), Sputnik CZ (1 558 textů), Nová Republika (903 textů) a Haló noviny (866 textů). Téměř polovina textů tedy byla publikována na webech tzv. šedé zóny (Eurozprávy a Parlamentní listy) typických kombinací regulérního zpravodajství čerpajícího z věrohodných zdrojů, konspiračních teorií a rozhovorů a komentářů osob z různých oblastí politického spektra

1 Podrobněji o problematice českého negativního postoje k EU například „EU je pro Čechy nepodstatné téma, spíš řeší, jaké si vezmou ponožky, říká sociolog“, DTVT (<https://video.aktualne.cz/dvtv/eu-je-pro-cechy-nepodstatne-tema-spis-resi-jake-si-vezmou-ponozky-rik-a-sociolog/>)

2 „České volby v éře dezinformací“, Prague Security Studies Institute (<http://www.pssi.cz/russia-s-influence-activities-in-cee/volby>)

3 Konkrétně bylo analyzováno období 1. 1. 2018 až 31. 1. 2019

4 Viz web PoPravdě (<https://www.popravde.cz/>)

5 Konkrétně se jedná o mýty o zákazu memů na internetu směřující EU, přebýrokratizovanosti EU, dominanci Německa a Francie při rozhodování, podpoře geneticky modifikovaných potravin ze strany EU, diktátu Bruselu a neochotě řešit problematiku migrace

6 V otázce přítomnosti manipulativního obsahu autoři využívali hodnocení webu Konspiratori.sk (viz Příloha)

7 Vzorek o velikosti 1000 a více zmínek ve zkoumaném období

8 Podle nástroje Versus bylo na sledovaných platformách v období mezi 1. 1. 2018 a 31. 1. 2019 publikováno celkem 140 435 textů

9 EU a Rusko byly společně zmiňovány v 5 860 textech; EU a USA byly společně zmiňovány v 4 555 textech

(včetně extremistů).¹⁰ Na druhou stranu mezi pět nejaktivnějších webů patří i Nová republika, na němž texty obsahující konspirační teorie a dezinformace jasně převažují. Tento web si zaslouží pozornost i z toho důvodu, že jedním z jeho klíčových redaktorů je Ivan David, který vede kandidátku strany Svoboda a přímá demokracie Tomio Okamura (SPD) do voleb do Evropského parlamentu.

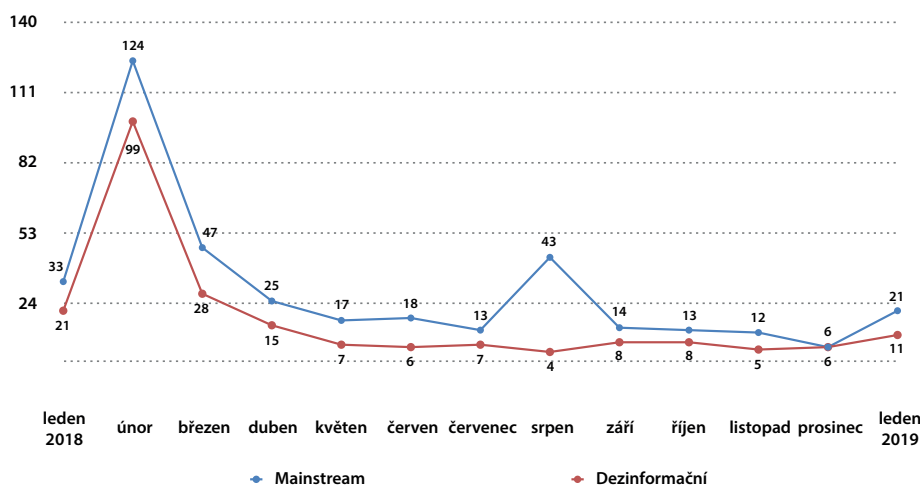
Z hlediska témat byla EU často zmiňována v souvislosti s Ruskem (pojem se objevil v 810 titulcích textů zmiňujících též EU). Dalším populárním tématem byla migrace (v titulcích 630 textů též zmiňujících EU) a zmiňujících Brexit (v titulcích 619 textů též zmiňujících EU). Šest mýtů popsanych v této studii se objevilo celkem v 3 600 textech (tj. téměř v každém čtvrtém),¹¹ což poukazuje na výrazně tendenční informování o tomto tématu.

Czexit

Téma Czexitu se na sledovaných platformách objevilo ve 226 textech.¹² Pojem se nejčastěji objevoval v únoru 2018, kdy byl Poslaneckou sněmovnou Parlamentu ČR projednáván zákon o obecném referendu. Ze

sledovaných webů se tímto tématem nejvíce zabývaly Parlamentní listy (98 textů), Eurozprávy (46 textů) a Czech Free Press (17 textů).

Graf 1 – Debata o Czexitu na mainstreamových a dezinformačních webech v roce 2018

V některých případech byl Czexit prezentován jako možnost záchrany před islamizací ČR a (slovy poslance SPD Jiřího Kobzy) „otázka národního přežití“.¹³ Výzvy k Czexitu se objevily i v některých textech

poslanců ODS – Václav Klause ml.¹⁴ a Zuzany Majerové Zahradníkové.¹⁶ Debata se též věnovala dopadům Czexitu, přičemž na tuto otázku panovaly rozdílné názory. Některé texty na Eurozprávách¹⁷ či poslanec Jiří

10 Více o fungování tohoto typu médií například v „Jak fungují Parlamentní listy“, Respekt (<https://www.respekt.cz/special/2017/dezinformace/most-na-druhy-brech>)

11 Počítáno součtem výskytu všech textů obsahujících vybraná klíčová slova specifikovaná u jednotlivých mýtů

12 K vyhledávání byla použita klíčová slova EU a Czexit

13 „Nebojme se Czexitu: Trestání Británie má ostatní odradit. Chceme být jen gubernií vydanou napospas Bruselu? Dnes ještě trochu cukru. Pak už jen bič. Opustíme-li tyranii, nezahyneme. Drak má zkažené a vypadané zuby“, Protiproud (<http://protiproud.parlamentnilisty.cz/politika/4202-nebojme-se-czexitu-trestani-britanie-ma-ostatni-odradit-chceme-byt-jen-gubernii-vydanou-napospas-bruselu-dnes-jeste-trouhu-cukru-pak-uz-jen-bic-opustimeli-tyranii-nezahyneme-drak-ma-zkazene-a-vypadane-zuby.htm>); text posléze převzaly weby EU portál a Nová republika

14 „Poslanec Václav Klaus: Pokud zavedou Dublin IV, je třeba začít se připravovat na odchod z EU“, Vlastenecké noviny (<http://www.vlasteneckenoviny.cz/?p=196017>)

15 „Klaus mladší pro Sputnik: členství Česka v EU lze řešit referendem“, Sputnik CZ (<https://cz.sputniknews.com/ceskarepublika/201802126771108-vaclav-klaus-sputnik-referendum-vystup-eu/>)

16 „Ano referendu o EU. Nejsme ovčané! Studenti, běžte se poučit k prodavačkám, překvapuje poslankyně ODS“, Parlamentní listy (<http://www.parlamentnilisty.cz/arena/rozhovory/Ano-referendu-o-EU-Nejsme-ovcane-Studenti-bezte-se-poucit-k-prodavackam-prekvapuje-poslankyne-ODS-524871>)

17 „Máme se bát czexitu? Zeptali jsme se vlivných českých byznysmenů“, Eurozprávy (<http://domaci.eurozpravy.cz/politika/214975-czexit-by-cr-tvrde-zasahl-z-eu-jednoznanne-profitujeme-ne-vsichni-si-to-uvedomuji-rikaji-vlivni-cesti-byznysmeni/>)

Dolejš z Komunistické strany Čech a Moravy (KSČM)¹⁸ před nimi varovali, zatímco například jiný komunistický poslanec Stanislav Grospič dopady Czexitu zlehčoval¹⁹ a objevovaly se též texty zpochybňující experty vyjadřující se k tomuto tématu obecně.²⁰ Premiér Andrej Babiš byl líčen spíše kriticky jako zastávce setrvání v EU.²¹

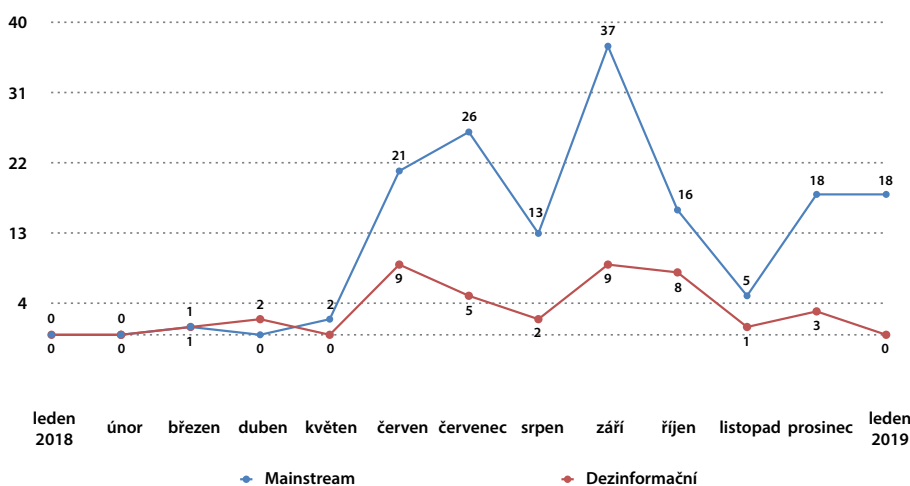
I přestože téma Czexitu bylo začátkem roku 2018 relativně frekventované (i vzhledem k relativně vysokému počtu vyjádření politiků), debata o něm posléze víceméně utichla. Velmi proto záleží na jednotlivých kandidátech, zde se jej pokusí opět nastolit před volbami do Evropského parlamentu.

Mýtus: Odzvonilo „memům“ na internetu²²

Tento mýtus se začal objevovat v souvislosti se směrnicí o autorských právech (zejména články 11 a 13), kterou Evropský parlament debatoval v červnu a září 2018.²³ Na sledovaných webech šířících dezinformace bylo publikováno 42 textů věnovaných tomuto tématu. Převážná

většina z nich se objevila ve dvou měsících, kdy směrnici projednával Evropský parlament a věnovala se jí i mainstreamová média (na nichž bylo publikováno 128 textů).²⁴

Graf 2 – Debata o zákazu memů na mainstreamových a dezinformačních webech v roce 2018

Směrnici o autorském právu se věnovaly téměř všechny sledované dezinformační weby. Nejvíce článků (11 textů) vydal web Eurozprávy. Konkrétním příkladem

manipulace může být zavádějící titulek *“Konec internetu začíná. EU schválila zákon, který zasáhne všechny uživatele”*.²⁵

18 „Dolejš: Okamura by se měl za své výroky o romském holocaustu omluvit. Ne se vymlouvat. Jinak...“, Parlamentní listy (<http://www.parlamentnilisty.cz/arena/monitor/Dolejs-Okamura-by-se-mel-za-sve-vyroky-o-romskem-holocaustu-omluvit-Ne-se-vymlouvat-Jinak-524800>)

19 „ČMKOS bojuje proti »czexitu«, Haló noviny (<http://www.halonoviny.cz/articles/view/47134655>)

20 „Strašení důsledky Czexitu „experty“ postrádá argumenty.“, Svobodné noviny (<http://svobodnenoviny.eu/straseni-dusledky-czexitu-experty-postrada-argumenty/>)

21 „Babiš v zahraničním médiu tvrdě tepal Okamuru a rozněžňoval se nad Evropskou unií“, Parlamentní listy (<http://www.parlamentnilisty.cz/arena/monitor/Babis-v-zahranicnim-mediu-tvrde-tepal-Okamuru-a-rozneznival-se-nad-Evropskou-unii-522325>)

22 „Mýtus: Odzvonilo memům na internetu?“, PoPravdě (<https://www.popravde.cz/blog/mytus-odzvonilo-memum-na-internetu>)

23 DIRECTIVE OF THE EUROPEAN PARLIAMENT AND OF THE COUNCIL on copyright in the Digital Single Market, EUR-lex (<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=COM:2016:0593:FIN>)

24 K vyhledávání byla použita klíčová slova EU, autorské, právo, internet, (směrnice, (meme) a (cenzura)

25 „Konec internetu začíná. EU schválila zákon, který zasáhne všechny uživatele“, Eurozprávy.cz (<https://eurozpravy.cz/zahranicni/eu/227768-konec-internetu-zacina-eu-schvalila-zakon-ktery-zasahne-vsechny-uzivatele/>)

Sledované weby označovaly směrnici za krok k zavedení cenzury.²⁶ Nová směrnice byla popisována jako nástroj k umlčení a špehování oponentů, zejména kritiků EU. Zmínky o cenzuře však bylo možné najít i mainstreamových médiích.²⁷ Často se též objevovalo tvrzení, že internet, tak jak ho známe, kvůli směrnici skončí, jelikož z něj bude nutné vymazat značnou část obsahu.²⁸ V tomto kontextu byl zmiňován i zákaz vtipů a parodií, včetně memů, kterých se směrnice měla též týkat.²⁹

Jemnější variaci mýtu o zákazu memů začali šířit i členové Pirátské strany, kteří na protest proti směrnici založili

web *Zachraňte internet*,³⁰ kde tvrdí, že by meme mohly být mazány na základě vyhodnocení algoritmy.³¹ Na sledovaných webech byla vyjádření Pirátské strany k tomuto tématu opakovaně citována.³²

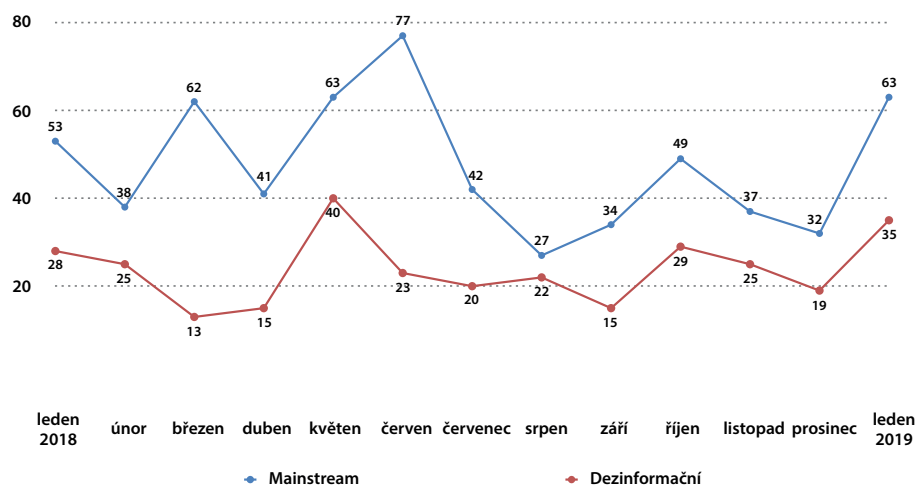
Vzhledem k tomu, že směrnice o autorských právech bude ve finální podobě schvalována Evropským parlamentem ještě před volbami, je možné očekávat, že mýtus ohledně zakazování memů se na platformách šířících dezinformace opět objeví.

Mýtus: Byrokratická EU³³

Populární mýtus kritizující údajnou přebyrokratizovanost Bruselu se na webech šířících dezinformace objevoval po celé sledované období, aniž by byl spojen se specifickým tématem či událostí. Celkově byla tento

motiv zmíněn v 315 textech.³⁴ Nejčastěji se tak stalo v textech publikovaných na Parlamentních listech (97 textů), Eurozprávách (48 textů) a webu Nová republika (29 textů).

Graf 3 – Debata o evropské byrokracii na mainstreamových a dezinformačních webech v roce 2018

26 „EU: CENZURA INTERNETU“, Nová republika (<http://www.novarepublika.cz/2018/10/eu-cenzura-internetu.html>)

27 „Europoslanci zamítli cenzuru. Autorská práva budou dál řešit“, Tn.cz (<https://tn.nova.cz/clanek/europoslanci-zamitli-cenzuru-autorska-prava-budou-dal-resit.html>)

28 „Konec dnešního internetu se blíží, EU odsouhlasila „daň z odkazu““, Rukojmi.cz (<http://www.rukojmi.cz/clanky/zahranicni-politika/6827-konec-dnesniho-internetu-se-blizi-eu-odsouhlasila-dan-z-odkazu>)

29 „Nepovedený vtip? EU se chystá zakázat memy na internetu“, Sputnik CZ (<https://cz.sputniknews.com/svet/201806097514546-EU-zakaz-memy-Internet/>)

30 Zachraňte internet (<https://zachraninternet.cz/nase-argumenty.html>)

31 Nepřesnosti argumentace Pirátské strany jsou vysvětleny například v „Rozbijí EU internet? Nepodléhejme kampani Pirátů“, Respekt (https://votavova.blog.respekt.cz/rozbiji-eu-internet-nepodlehejme-kampani-piratu/?fbclid=IwAR39baSRuLEPD7F-C8gC0g_39nLuEdmsRFwRwAZedTU1bXVJtA30Eyx3n4)

32 „Piráti vyzvali europoslance, aby se postavili proti cenzuře internetu“, Vlastenecké noviny (<http://www.vlasteneckenoviny.cz/?p=201022>)

33 „Mýtus: Byrokratická EU“, PoPravdě (<https://www.popravde.cz/blog/mytus-byrokraticka-eu>)

34 K vyhledávání byla použita klíčová slova EU a byrokracie.

Samotná byrokratičnost EU nebyla většinou hlavním tématem textů, ale tento motiv se objevoval pouze jako vedlejší argument poukazující na nefunkčnost instituce či jejich konkrétních kroků. Ilustrativní příkladem této kritiky může být text publikovaný na webu Vlastenecké noviny s titulkem *“Babiš v zadnici EU nás chce odzbrojit a sebrat nám zbraně”*, který se věnuje problematice regulace zbraní. Autor článku, předseda strany SPD Tomio

Okamura, v něm mimo jiné kritizuje nařízení kvůli další byrokratické zátěži ze strany státu, potažmo EU.³⁵

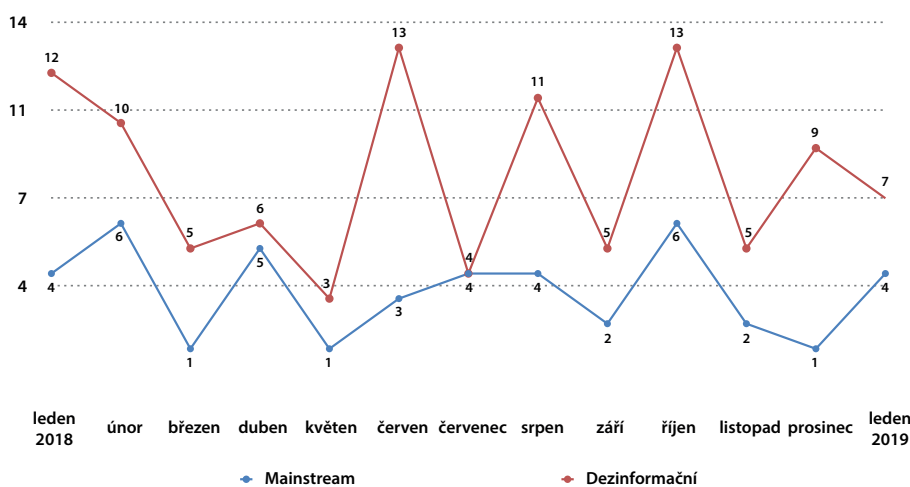
Vzhledem k tomu, že vykreslování EU jako příliš byrokratické instituce se na platformách šířících dezinformace objevuje konstantě a je využíváno i některými politiky, lze očekávat, že se tento argument ve větší míře objeví i při volební kampani.

Mýtus: Německo a Francie diktují politiku EU³⁶

Mýtus o hegemonii Německa a Francie při rozhodování o politikách EU se objevil 80 textech (a byl tedy méně častý než níže popsany mýtus o diktátu blíže nekonkretizovaného Bruselu, s nímž se do určité míry překrývá).³⁷

Toto téma se objevilo na většině sledovaných webů, přičemž dominantní byly Parlamentní listy (17 textů), Nová republika (10 textů) a Svobodné noviny (10 textů).

Graf 4 – Debata o diktátu Německa a Francie na mainstreamových a dezinformačních webech v roce 2018

Mýtus o diktátu ze strany Německa a Francie byl nejčastěji spojován s otázkou migrace. Chování Francie a Německa bylo připodobňováno například k diktátorům Adolfu Hitlerovi a Josifu V. Stalinovi.³⁸ Kritici domnělého diktátu mimo jiné tvrdili, že v době českého vstupu do EU byla situace jiná, ale po přijetí Lisabonské smlouvy

již velké státy mohou diktovat cokoliv.³⁹ Zároveň se na sledovaných webech objevovalo tvrzení, že Francie a Německo vytvářejí na případné odpůrce ekonomický tlak.⁴⁰ Texty operující s tezí o diktátu ze strany velkých zemí též často vyzývaly k odchodu z EU.

35 „Babiš v zadnici EU nás chce odzbrojit a sebrat nám zbraně”, Vlastenecké noviny (<http://www.vlasteneckenoviny.cz/?p=196004>)

36 „Mýtus: Byrokratická EU”, PoPravdě (<https://www.popravde.cz/blog/mytus-nemecko-a-francie-diktuji-politiku-eu>)

37 K vyhledávání byla použita klíčová slova EU, diktát, Francie, Německo

38 „Petr Michek: Kam vedou Evropu?”, Vaše věc (<http://vasevec.parlamentnilisty.cz/komentare/petr-michek-kam-vedou-evropu>)

39 „Podvod. Takhle netransparentní hra se v české politice ještě nehrála. Babišovi voliči budou velmi překvapeni, co to zvolili, soudí Vlastimil Tlustý”, Parlamentní listy (<http://www.parlamentnilisty.cz/arena/monitor/Podvod-Takhle-netransparentni-hra-se-v-ceske-politice-jeste-nehrala-Babisovi-volici-budou-velmi-prekvapeni-co-to-zvolili-soudi-Vlastimil-Tlusty-530245>)

40 „Proдали jsme vše co šlo. Prodáme i zbytky svobody, suverenity a národní hrdosti?”, Rukojmí.cz (<http://www.rukojmi.cz/clanky/domaci-politika/5477-prodali-jsme-vse-co-slo-prodame-i-zbytky-svobody-suverenity-a-narodni-hrdosti>) tento článek byl později publikován i na webu Svobodné noviny

Mýtus o diktátu ze strany Francie a Německa byl často zmiňován politiky z SPD (například Tomio Okamura⁴¹ nebo Radek Rozvoral⁴²) a KSČM (Vojtěch Filip, Josef Skála a další).⁴³ Dalším z politiků, který tento mýtus propagoval, byl senátor Jaroslav Doubrava tvrdící, že „Francie a Německo chtějí EU zfederalizovat a všechny řídit.“⁴⁴ Tento postoj se mimo jiné objevil i na blogu webu iDnes.cz,

kde je propagoval Jiří Medula (který svými texty přispíval i na web Rukojmí.cz).^{45,46}

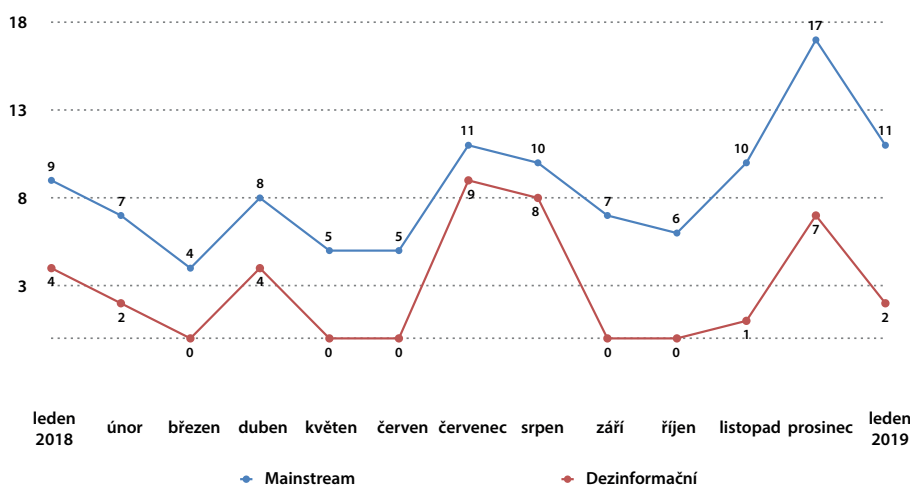
Vzhledem k relativně silné rezonanci tohoto mýtu mezi politiky a úzkým spojením s obecně populární tématem migrace se dá očekávat, že toto téma se během volební kampaně znovu objeví.

Mýtus: Evropu zaplaví geneticky modifikované plodiny (GMO)⁴⁷

Problematice GMO ve spojení s EU se na sledovaných webech věnovalo 30 textů.⁴⁸ Většina textů byla publikována v červenci 2018, kdy aerolinky Air New Zealand podávaly cestujícím hamburger se syntetickým masem, a v srpnu 2018, kdy školník v USA vyhrál soud

s potravinářskou firmou Monsanto, jejíž produkty měly způsobit, že onemocněl rakovinou. Nejvíce článků bylo publikováno na webech Sputnik CZ (5 textů), Svobodné noviny (4 texty) a Czech Free Press a Nová republika (3 texty).

Graf 5 – Debata o GMO na mainstreamových a dezinformačních webech v roce 2018

Většina textů se věnovala americké firmě Monsanto, která údajně měla být součástí plánu USA a Bruselu, jehož

cílem bylo z Evropanů pomocí GMO potravin vytvořit hloupé pouze pracující otroky⁴⁹, a používá svého vlivu

41 „Jsme jediná reálná politická síla v ČR důsledně odmítající imigrační diktát EU!“, Svobodné noviny (<http://svobodnenoviny.eu/jsme-jedina-realna-politicka-sila-v-cr-dusledne-odmitajici-imigracni-diktat-eu/>)

42 „Česká republika nepotřebuje žádný diktát z Evropské unie!“, Svobodné noviny (<http://svobodnenoviny.eu/ceska-republika-nepotrebuje-zadny-diktat-z-evropske-unie/>)

43 „Nechutné výkaly šilene Adolffy Merkel. Znasilnovani, vraždy a teror v našich ulicích. Kanděřka nám pohrozila kvůli uprchlíkům a toto nám řekli Babiš, Okamura, Keller či Doubrava“, Parlamentní listy (<http://www.parlamentnilisty.cz/arena/monitor/Nechutne-vykaly-silene-Adolffy-Merkel-Znasilnovani-vraždy-a-teror-v-nasich-ulicich-Kanděrka-nam-pohrozila-kvuli-uprchlikum-a-toto-nam-rekli-Babiš-Okamura-Keller-či-Doubrava-525024>)

44 „Senátor Doubrava: Mám zprávy, že v Mnichově se autobus naplní ilegálními imigranty a v Praze se rozptýlí a nikdo neví kam. Informoval jsem ministra, ale nikoho to nezajímá...“, Parlamentní listy (<https://www.parlamentnilisty.cz/arena/rozhovory/Senator-Doubrava-Mam-zpravy-ze-v-Mnichove-se-autobus-naplni-ilegalnimi-imigranty-a-v-Praze-se-rozptyli-a-nikdo-nevi-kam-Informoval-jsem-ministra-ale-nikoho-to-nezajima-518776>)

45 „Prodali jsme vše co šlo. Prodáme i zbytky svobody, suverenity a národní hrdosti?“, Blog iDnes.cz (<http://medula.blog.idnes.cz/blog.aspx?c=648281>)

46 Rukojmí.cz (<http://www.rukojmi.cz>)

47 „Mýtus: Evropu zaplaví geneticky modifikované plodiny“, PoPravdě (<https://www.popravde.cz/blog/mytus-evropu-zaplavi-geneticky-modifikovane-plodiny>)

48 K vyhledávání byla použita klíčová slova EU a GMO

49 „Vážně jsou někteří lidé tak „choromyslní“, že věří všem těm západním pohádkám o chemických útocích a jiným „totálním kravinám“???“, Czech Free Press (<http://czechfreepress.cz/ladislav-kasuka/vazne-jsou-nekeri-lide-tak-choromyslni-ze-veri-vsem-tem-zapadnim-pohadkam-o-chemicky-utocich-a-jinym-totalnim-kravinam.html>); zprávy publikovaly též Svobodné noviny

k oslabování evropských regulací na trhu s potravinami.⁵⁰ V jiné variaci toho mýtu měly GMO potraviny sloužit ke snížení lidské populace.⁵¹ Tento mýtus však nebyl spojován pouze s EU, ale též s USA⁵² nebo údajným židovským spiknutím.⁵³

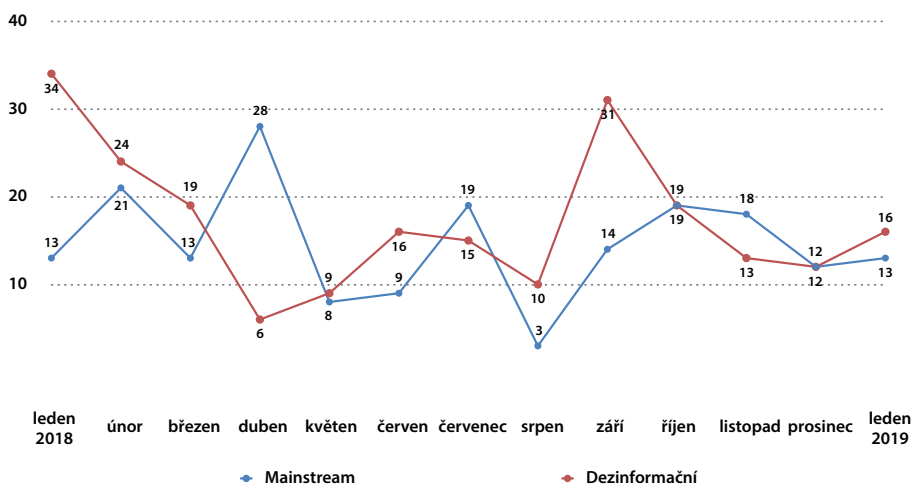
Vzhledem k tomu, že tento mýtus se vyskytoval méně často a byl spojen s úzce vymezeným tématem, není příliš pravděpodobné, že se před volbami do Evropské parlamentu výrazněji objeví.

Mýtus: Brusel nám diktuje jedno nařízení za druhým⁵⁴

Na sledovaných webech se tomuto tématu věnovalo 224 textů.⁵⁵ Nejvíce článků bylo publikováno na webu

Parlamentní listy (54 textů), Nová republika (24 textů) a Vlastenecké noviny (20 textů).⁵⁶

Graf 6 – Debata o diktátu Bruselu na mainstreamových a dezinformačních webech v roce 2018

Tento mýtus hrál významnou roli i v české politice. Za nárůstem počtu textů v červenci 2018 například stojí fakt, že Tomio Okamura při obhajobě předsednického křesla v SPD slovní spojení „diktát Bruselu“ používal ve svém kandidátském projevu.⁵⁷ Dalším obdobím, kdy tento mýtus rezonoval, byla prezidentská volba, kdy byl

Miloš Zeman líčen jako ten, kdo se dokáže Bruselu a jeho diktátu postavit.⁵⁸

Mýtus ohledně diktátu z Bruselu se v české debatě objevuje dlouhodobě a to i v kombinaci dalšími populárními tématy jako je například migrace. Proto se dá očekávat, že se před volbami tento mýtus opět objeví.

50 „Zahradník a jeho vrah: Monsanto dostalo pokutu. Jak chemická chobotnice požívá svět. Zneužití potravinového deficitu nebo jen pouhý kšeft? Cesta GMO vede na východ Evropy. Ukrajina je již dobytá“, Protiproud (<http://protiproud.parlamentnilisty.cz/zdravi/3949-zahradnik-a-jeho-vrah-monsanto-dostalo-pokutu-jak-chemicka-chobotnice-pozira-svet-zneuzeni-potravinoveho-deficitu-nebo-jen-pouhy-kseft-cesta-gmo-vede-na-vychod-evropy-ukrajina-je-jiz-dobyta.htm>)

51 „Jak páni světa zbavují Zemi přebytečných obyvatel“, Česko aktuálně (<https://ceskoaktualne.cz/?p=27282>)

52 „Americká vláda podporuje nebezpečné nové genetické manipulace“, Svobodné noviny (<http://svobodnenoviny.eu/americka-vlada-podporuje-nebezpecne-nove-geneticke-manipulace/>)

53 „Euroafrika: Globalizace nejen kultur, ale i hmyzu, rostlin a podnebí? Kdo ovládá a řídí migraci černochů a Arabů do Evropy? Kdo řídí na 6 prioritách celý systém globalizace? Už to víme! Komu vyhovuje architektura nenávisti a strachu? Kdo poštvá civilizace proti sobě? Nenávidíme důsledek namísto toho, abychom nenáviděli příčinu!“, Aeronet (<https://aeronet.cz/news/euroafrika-globalizace-nejen-kultur-ale-i-hmyzu-rostlin-a-podnebi-kdo-ovlada-a-ridi-migraci-cernochu-a-arabu-do-evropy-kdo-ridi-na-6-prioritach-cely-system-globalizace-uz-to-vime-komu-vyhovuje/>)

54 „Mýtus: Brusel nám diktuje jedno nařízení za druhým“ PoPravdě (<https://www.popravde.cz/blog/mytus-brusel-nam-diktuje-jedno-narizeni-za-druhym>)

55 Klíčová slova pro vyhledávání byla diktát a Brusel.

56 Tento mýtus se objevoval i na na blozích na iDNES.cz (33 článků) a webu Neviditelný Pes (21 článků), kde se též často objevují názory kritické vůči EU

57 „Okamura na sněmu varoval: Babiš nakonec diktátu Berlína ustoupí“, Parlamentní listy (<https://www.parlamentnilisty.cz/arena/monitor/Okamura-na-snemu-varoval-Babis-nakonec-diktatu-Berlina-ustoupi-543917>)

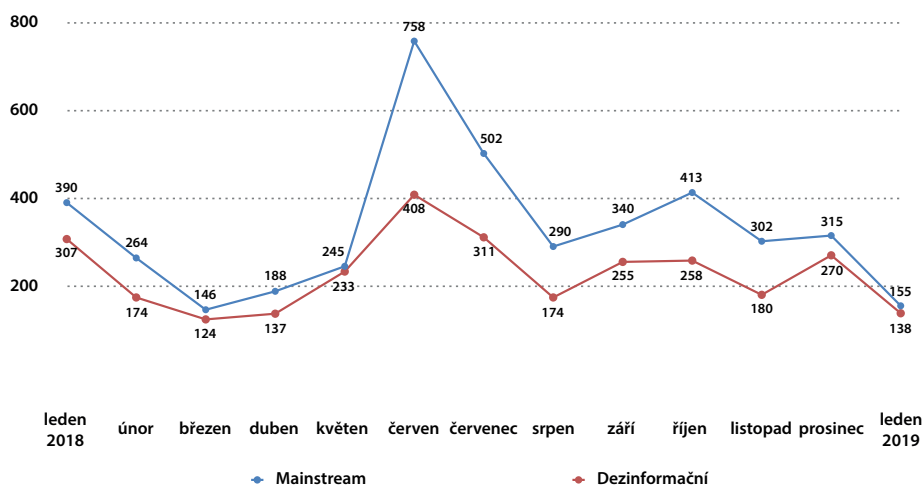
58 „Prezident, který neohýbá hřbet“, Vlastenecké noviny (<http://www.vlasteneckenoviny.cz/?p=195069>)

Mýtus: EU při kontrole migrace selhává, nedělá pro to nic⁵⁹

Téma migrace bylo na sledovaných webech prominentní a věnovalo se mu 2969 textů, jinými slovy každý pátý text zmiňující EU.⁶⁰ Nejvíce se tomuto tématu věnovaly

Parlamentní listy (819 článků) a Eurozprávy (629 článků), ale bylo přítomné na všech sledovaných webech.

Graf 7 – Debata o migraci na mainstreamových a dezinformačních webech v roce 2018

Téma migrace bylo nejčastěji zmiňováno v období tzv. minisummitu EU o migraci v červnu 2018, jehož se premiéři zemí V4 odmítli účastnit. Dále bylo téma migrace často zmiňováno v souvislosti s prezidentskou volbou (leden 2018), diskuzí o možném poskytnutí azylu syrským sirotkům (září 2018) a paktem OSN o migraci (listopad 2018).

V souvislosti s tématem migrace byl relativně často zmiňován premiér Andrej Babiš.⁶² Vnímání premiéra se výrazně lišilo podle konkrétní situace. V některých textech byl kritizován za příliš vstřícné postoje vůči migrantům,⁶³

zatímco v jiných textech byl jeho údajně odmítavý postoj vůči migraci chválen.⁶⁴ Dále byla v souvislosti s tímto tématem často zmiňována německá kancelářka Angela Merkelová (zmiňována v titulcích 196 textů), která byla vnímána jednoznačně negativně.⁶⁵

Vzhledem k tomu, že téma migrace rezonuje i ve veřejné debatě a na sledovaných webech se k němu často vyjadřovali i někteří politici,⁶⁶ lze čekat, že se tento mýtus během volební kampaně objeví. A to i přestože v lednu 2019 frekvence výskytu toho tématu viditelně poklesla.

59 „Mýtus: EU při kontrole migrace selhává, nedělá pro to nic“ PoPravdě (<https://www.popravde.cz/blog/mytus-eu-pri-kontrol-e-migrace-selhava-nedela-pro-to-nic>)

60 Pro srovnání na všech ostatních webech v databázi se tématu migrace v souvislosti s EU věnovalo během sledovaného období 4308 článků; na webech šířících dezinformace je toto téma tedy jasně nadreprezentováno

61 K vyhledávání byla použita klíčová slova byla EU a migrace.

62 Jeho jméno se objevilo v titulcích 351 textů (tj, přibližně každého desátého)

63 „StBák Babiš masovou migraci do Evropy podporuje a ještě na ní slušně vydělává“, Vlastenecké noviny (<http://www.vlasteneckenoviny.cz/?p=199603>)

64 „Babiš se našel na Merkelovou. Jeho slova teď rozebírají média z celého světa“, Eurozprávy (<https://eurozpravy.cz/domaci/politika/226541-babis-se-nastval-na-merkelovou-jeho-slova-ted-rozebiraji-media-z-celeho-sveta/>)

65 Viz též Mýtus: Německo a Francie diktují politiku EU

66 „USA způsobily mnoho válek a neštěstí, nemají právo kázat o demokracii. U Sorose vidím něco patologického podobně jako u Havla. Poslanec KSČM hovoří i o Babišovi a imigrantech v ČR“, Parlamentní listy (<https://www.parlamentnilisty.cz/arena/rozhovory/USA-zpusobily-mnoho-valek-a-nestesti-nemaji-pravo-kazat-o-demokracii-U-Sorose-vidim-neco-patologickeho-podobne-jako-u-Havla-Poslanec-KSCM-hovori-i-o-Babisovi-a-imigrantech-v-CR-535456>)

Závěr

EU je pro weby šířící dezinformace jedním z obvyklých cílů kritiky, i když v tomto ohledu pořád zaostává za častěji zmiňovanými USA. Řada z textů věnovaných tomuto tématu obsahuje manipulativní argumenty a to včetně mýtů blíže popsanych v této studii. Zatímco některé z nich se v české informačním prostoru vyskytovaly pouze dočasně a zmizely z debaty ve chvíli, kdy došlo ke změně situace (například mýtus o zákazu meme nebo GMO), jiné se na sledovaných webech vyskytují dlouhodobě. V tomto ohledu jednoznačně dominuje téma migrace, které je propojováno jak s EU samotnou, tak s „diktátem“ Bruselu či Německa a Francie. Proto je nutné být připraven na to, že mezi čtenáři platforem šířících dezinformace, může rezonovat rétorika spojená s migrací. Dalším častým tématem byla údajná skutečnost, že se Brusel snaží Českou republiku využívat jako kolonii, ovládat ji a diktovat jí nařízení a s tím související tvrzení o ztrátě suverenity či národní identity. Častá byla také rétorika bagatelizující výhody vyplývající z členství v EU a zesměšňování jejich podporovatelů.

Debate o Czexitu byla sice velmi živá začátkem roku 2018 (v souvislosti s debatou o zákonu o obecném referendu), ale posléze víceméně utichla. Zda se toto téma objeví i před volbami do Evropského parlamentu, bude záležet na postoji jednotlivých kandidujících subjektů (jejichž komentáře představovaly důležitý zdroj textů o Czexitu už v lednu 2018).

Politici obecně představovali důležitého aktéra, který mohl urychlovat šíření jednotlivých mýtů či přispívat k jejich legitimizaci. Nejvýraznějším aktérem v tomto

ohledu byli představitelé SPD, kteří v některých případech na sledované weby přispívají jako autoři. Aktivní byli i poslanci KSČM. U ostatních stran se jednalo spíše o výjimky, ať už o některá prohlášení Václava Klause ml. nebo o nekorektní argumentaci Pirátské strany ohledně údajného zákazu memů. Právě přístup jednotlivých politických stran tak bude pro případný výskyt a šíření mýtu o EU při kampani před volbami do Evropského parlamentu klíčový.

Ukazuje se, že sledované weby jsou mezi sebou do značné míry propojené a často přebírají svůj obsah. Důležité jsou v tomto ohledu zejména Parlamentní listy, které představují určitý názorový agregátor. Tzv. alternativní weby však nejsou neprodyšně odděleny od mediálního mainstreamu a dynamika diskuzí o tématech spojených s jednotlivými mýty byla v obou těchto informačních prostorech relativně podobná. Popularita jednotlivých mýtů tak bude úzce souviset s tím, co bude tématem v českém mediálním mainstreamu.

Do mainstreamových médií jednotlivé mýty pronikly spíše omezeně a pokud se tak stalo, objevovaly se zejména v názorových sekcích – na blozích webu iDNES nebo na webu Neviditelný pes. Naopak šíření některých obecně známých mýtů (například o křivých banánech či zákazu pomazánkového másla) se podařilo omezit pravděpodobně i díky osvětovým kampaním médií iRozhlas, Hospodářské noviny, iDNES nebo Blesk. Tato skutečnost se nezmění ani s nadcházející volební kampaní a zřejmě právě novináři budou těmi, kdo budou mít možnost případné šíření mýtů o EU výrazně omezit.

Příloha

Seznam webů se sporným obsahem zkoumaných v analýze

Název webu	Hodnocení dle Konspiratori.sk (10 = nejvíce sporného obsahu)	Počet sledujících na Facebooku	Čtenost stránky za leden 2019 (dle Mapa médií) ⁶⁷
AC24	9,1	85 422	1 340 000
Aeronet	9,7	929	1 030 000
Bez politické korektnosti	9,4	—	50 110
Časopis šifra	8,8	11 618	165 170
Česko aktuálně	8,9	27 197	259 850
Sputnik CZ	8,4	37 242	—
Czech Free Press	9,6	11 201	231 420
E-republika	8,4	407	—
Eu portal	8,9	—	181 160
Eurabia	8,9	—	—
Eurasia24.cz	9,2	—	—
Eurozprávy	4–6	59 404	6 280 000
Eu Server	8,9	—	—
Evropský rozhled	—	527	—
Expres.cz	4–6	21 976	4 350 000
Free Globe	9,4	—	60 970
Globe24.cz	—	4 878	2 230 000
Haló noviny	6,3	837	67 380
Instory.cz	4–6	13 315	2 680 000
Isstras.eu	9,1	—	—
Krajské listy	4–6	1 692	3 470 000
Lajkit.cz	8,3	4 556	—
Megazine.cz	9	12 219	—
Nová republika	9,3	—	692 650
Nwoo.org	9,7	—	291 940
OrgoNet	9,7	—	—
Outsidermedia.cz	7,8	77	59 000
Parlamentní listy	—	46 386	8 190 000
Proč proto	8,8	9 081	—
Protiproud	9,5	19 988	587 920
První zprávy	7,1	3 191	594 820
Rukojmí.cz	9,3	1 560	240 410
Skrytá pravda	8,6	1 026	154 700
Stalo se	9,5	—	—
Svět kolem nás	8,8	17 927	—
Svobodné noviny	9,3	17 777	186 700
Vaše věc	—	2 942	—
Vlastenecké noviny	9,3	—	103 100
Zvědavce	9,8	—	464 020

67 „Struktura návštěvnosti českých zpravodajských serverů (leden 2019)“; Mapa médií (<http://mapamedii.cz/mapa/navstevnosti/index.php>)

